AVİM Yorum • No: 2026 / 94 • Ekim 2026

GÜNEY KAFKASYA'DA KÜLTÜREL MİRAS VE BARIŞ

İlaha KHANTAMİROVA

-

Son dönemde Kafkas Albanyası'na ilişkin kültürel miras tartışmaları yeniden gündeme gelmiştir. 11 □□□ Eylül tarihlerinde, 58 ülke ve 9 uluslararası teşkilattan temsilcilerin yer aldığı bir grup Karabağ'ı ziyaret etmiştir. Program kapsamında, Kelbecer'deki Hudaveng ve Ağdere'deki Genceser manastırları da heyetin ziyaret ettiği yerler arasında yer almış, bu yapıların işgal döneminde geçirdiği değişiklikler ve tarihî kimliklerine ilişkin değerlendirmeler ziaretçilere aktarılmıştır.

Tarihsel arka plan

Kafkas Albanyası, tarihsel olarak bugünkü Azerbaycan'ın önemli bir bölümünü ve Dağıstan'ın güney kesimlerini kapsayan bir coğrafyada varlık göstermiştir. Eski Yunan yazarları Strabon ve Herodot'un eserlerinde hakkında çeşitli bilgiler verilen Albanların Hristiyanlığı 3. ve 4. yüzyıllarda benimsedikleri bilinmektedir. Hristiyanlığın bölgede yayılmasıyla birlikte Alban Kilisesi de bölgenin önemli dini kurumlarından biri haline gelmiştir. Ancak bölgenin Arap hâkimiyetine girmesinin ardından Alban Kilisesi'nin kurumsal yapısı ve siyasi konumu önemli değişikliklere uğramış, sonraki dönemlerde de bu mirasın çeşitli tarihi ve siyasi şartlar altında dönüştürülmesi süreci devam etmiştir.

Kafkas Albanyası'nın tarihsel mirasının günümüzdeki izleri, bölgede yaşayan bazı topluluklarda varlığını sürdürmektedir. Özellikle Azerbaycan'ın kuzeyinde yerleşen Gabalanin Nic köyünde Udinler, Gubada Hınalıqlar ve Buduklar, Kafkas Albanyası halkının günümüze ulaşan devamı olarak kabul edilmektedir. Nüfusları sınırlı olmasına rağmen bu toplulukların dillerini ve kültürel geleneklerini günümüze kadar korumaları, söz konusu mirasın yalnızca tarihî yapılardan ibaret olmadığını göstermektedir. Alban Kilisesi'nin sonraki yüzyıllarda Ermeni Apostolik Kilisesi ile ilişkisi ve bu süreçte Alban mirasının nasıl bir dönüşüm geçirdiği ise bugün Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki tarih ve kültürel miras tartışmalarının temel başlıklarından biri olmaya devam etmektedir.

Bayan Grononun açıklamaları

Bu tartışmanın uluslararası diplomasi açısından daha dikkat çekici boyutu ise, Karabağ

ziyaretinde yer alan Güney Kafkasya ve Gürcistan Krizi'nden Sorumlu AB Özel Temsilcisi Magdalena Grono'nun Erivan'daki temasları sırasında yaptığı açıklamalarla ortaya çıkmıştır. Grono, barış sürecinin yalnızca siyasi, güvenlik ve ekonomik meselelerle sınırlı kalmaması, insani konuların yanı sıra kültürel mirasla ilgili sorunların da ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Kültürel mirasın barış sürecinin bir parçası olarak ele alınması kuşkusuz önemlidir. Ancak Grono'nun, Elbette Karabağ'ın geçmişte çatışmadan etkilenmiş bölgelerinde geçmişteki Ermeni varlığını ve zengin mirasını inkâr etmiyorum şeklindeki açıklaması, Azerbaycan tarafında tartışmalı olan tarihsel miras anlatılarından birini diplomatik bir çerçevede yeniden gündeme getirmiştir[1]. Barış sürecinin her iki tarafın da hassasiyetlerini gözetmesi gerektiği düşünüldüğünde, tartışmalı tarihsel meselelerin hangi çerçevede ve hangi ifadelerle ele alındığı önem kazanmaktadır. Grono'nun aynı açıklamada kültürel mirasın siyasallaştırma ve manipülasyondan uzak tutulması gerektiğini vurgulaması önemli olmakla birlikte, tarafların tarihsel anlatılarından birinin öne çıkarıldığı izleniminin oluşması, kültürel miras konusunda ortak bir zeminin oluşturulmasını güçleştirebilir.

Gerçek ve kalıcı barışın toplumsal zemini

Ermenistan'daki bazı muhalif çevrelerin söz konusu gelişmeleri kendi siyasi söylemleri çerçevesinde kullanması ise şaşırtıcı değildir. Bununla birlikte, tartışmalı tarihsel ve kültürel meselelerin siyasi rekabetin bir parçası haline gelmesi, henüz sonuçlandırılmamış olan barış sürecinin toplumsal zemininin güçlendirilmesine katkı sağlamamaktadır. Barış yalnızca diplomatlar arasında veya kâğıt üzerinde varılan bir anlaşmadan ibaret değildir. Kalıcı barış, toplumların birbirlerinin varlığını ve tarihsel hassasiyetlerini kabul etmeye başlamasını, geçmişte yaşanan olaylarla yüzleşebilmesini ve değişen küresel koşullar altında kendi geleceklerini ve gelecek nesillerin refahını gözeterek birlikte yaşama yönünde irade ortaya koymasını gerektirir. Bu nedenle kültürel mirasın da siyasi rekabetin aracı olmaktan çıkarılarak, karşılıklı kabul ve bilimsel araştırma temelinde ele alınması, barış sürecinin toplumsal boyutunun güçlendirilmesine katkı sağlayabilir.

**Görsel: Azertac*

[1] Grono: Karabağ'ın geçmişte çatışmadan etkilenmiş bölgelerindeki zengin Ermeni izlerini inkâr etmiyorum, Armenpress, 2 Ekim 2026, https://armenpress.am/tr/article/1260373

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: KHANTAMİROVA, İlaha. 2026. "GÜNEY KAFKASYA'DA KÜLTÜREL MİRAS VE BARIŞ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2026 / 94. Ekim 06. Erişim Ekim 27, 2026. https://www.avimbulten.org/public/tr/Yorum/GUNEY-KAFKASYA-DA-KULTUREL-MIRAS-VE-BARIS

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır